

Herkansing voor een Havik *Accipiter gentilis*

Arjan Dekker

Het inventarisatieseizoen 1999 leverde rond Emmen 19 succesvolle haviksnesten en 59 geringde jonge Haviken op. Hiervan waren er 28 van het mannelijke geslacht en 31 van het vrouwelijke, wat neerkomt op een percentage van 47% mannetjes. Zoals iedereen weet die regelmatig nesten controleert, kom je soms kneusjes tegen waarvan de toekomstperspectieven niet al te gunstig zijn. Nu zijn wij tegen gehannes als bijvoeren, jongen thuis opkweken en al dat gedoe. Soms halen de jongen het, soms niet. Maar, er bestaan uitzonderingen. Dit verhaal gaat over zo'n uitzondering.

Op 5 juni 1999 beklom ik een haviksnest in het Valtherbos, waarin vier jongen zaten. Het bleken allemaal wijven te zijn. De leeftijd op grond van de vleugellengte was 25, 24, 22 en 18 dagen. De drie oudste jongen wogen ongeveer 100-150 gram minder dan hun even oude leeftijds- en seksegenoten op andere nesten. Het jongste jong woog 400 gram, bijna 300 gram onder het normale gewicht. Haar temperatuur lag ver beneden de 41°C. Ze lag er dan ook voor pampus bij en was druk doende dood te gaan. Op zo'n moment kun je maar twee dingen doen: haar nog een kans geven of er meteen een eind aan maken, want haar laten creperen vind ik zelf niet kunnen. Besloten werd haar een kans te geven, al leek die op dat moment heel erg klein (Foto 1). Gedurende de namiddag tegen Oscar's warme buikje begon ze op te knappen. Haar temperatuur steeg en de ogen gingen weer een beetje open.

Foto 1. Jonge vrouw Havik van c. 18 dagen met bijna-dood ervaring, Valtherbos, 5 juni 1999 (Oscar Vedder). *Female Goshawk of c. 18 days old with near-death experience, Valtherbos, 5 June 1999.*

Na twee weken in het opvangcentrum van Geert Spang te hebben vertoefd, werd het tijd haar terug te zetten in een haviksnest met even oude jongen. Hiervan waren er twee, die beide op 21 juni één jong en een niet-uitgekomen ei hadden. Helaas bleek op 18 juni dat beide nesten waren mislukt. Dilemma: de overige haviksnesten bezaten alleen jongen met een minimaal leeftijdsverschil van een week ten opzichte van onze vogel. Haar bijplaatsen in een nest met oudere havikskuikens zou nadelig kunnen uitpakken en dat was iets wat we sowieso wilden voorkomen. In een nest met oudere jongen zou alle moeite wel eens voor niets kunnen zijn geweest omdat deze groter en sterker zijn. Een week leeftijdsverschil is niet niks voor een Havik in de groei! Daar kwam bij dat de oudere Haviken 5-6 weken oud waren en bij beklimming van de nestboom alle kanten op zouden knallen. Terugplaatsen in haar oorspronkelijke nest leek ons niet zo slim, omdat daar juist de problemen begonnen waren. Uiteindelijk is ze op 18 juni in een buizerdnest bijgeplaatst. Hierin waren vier eieren gelegd waarvan er drie waren uitgekomen. De drie buizerdvrouwtjes op dit nest waren die dag 29, 33 en 33 dagen oud en wogen resp. 890, 950 en 840 gram. Onze Havik was toen 30 dagen oud (Foto 2). In de weken hierna ben ik geregeld wezen controleren, maar alles verliep goed. De vier vogels zijn uitgevlogen en op 14 juli heb ik de Havik voor het laatst horen roepen. Ook haar drie zusters in het Valtherbos zijn ten slotte goed uitgevlogen.

Foto 2. Hetzelfde vrouwtje Havik na haar revalidatie bijgeplaatst op een buizerdnest, staand tussen drie jonge Buizerds, bij Achterste Erm, 18 juni 1999 (Arjan Dekker). *The same female Goshawk, switched to a Common Buzzard nest after her rehabilitation, standing amidst three Buzzard nestlings, Achterste Erm, 18 June 1999.*

Nu komt de vraag naar voren of plaatsing in een buizerdnest wel goed was om te doen. Als eerste vroegen wij ons af wat voor een effect de Havik op de Buizerds zou hebben. Aangezien dit seizoen de Buizerds in ons gebied het zeer goed deden (39 succesvolle nesten met 94 uitgevlogen jongen), maakten we ons niet al te druk over de conditie van de oudervogels en de jonge Buizerds. Misschien zal die iets zijn afgenomen, maar ik betwijfel of de extra inspanning voor het voeden van een vierde snavel de overlevingskansen heeft beïnvloed. Een mogelijk nadeel zagen we voor de jonge Havik na het uitvliegen. Aangezien haar lichaamsbouw en leefwijze (instinctief) zijn ingesteld op vogeljacht, is het een rare gewaarwording te moeten groeien tussen 'slome' muizenvangers. Hopelijk krijg ik over tien jaar nog eens terugmelding van haar.

Nog even iets om recht te zetten. Door een misverstand verkeerde Alex in z'n stukje 'Vrouwenmoed' in de vorige Takkeling in de veronderstelling dat het jongste haviksjong niet was geseekt. Dit was echter wel het geval, maar omdat ze pas 14 dagen oud was, wilden we toch liever even dubbelchecken om er zeker van te zijn. Dat ging dus mooi niet door.

Summary: Another chance for a Goshawk *Accipiter gentilis*

A dying Goshawk nestling (Photo 1), the youngest of four females, was taken into custody, rehabilitated and after two weeks (at the age of 30 days old) replaced into a Buzzard nest with three female nestlings of 29-33 days old (Photo 2). The bird fledged successfully.

Adres: Meeuwenderbaan 6a, 9724 GV Groningen.

Naschrift Rob Bijlsma: bovenstaand verhaal is niet opgenomen om als voorbeeld voor anderen te dienen. Sterker nog, de WRN is bepaald geen advocaat van het opkweken van ten dode opgeschreven nestjongen. Nestcontroleurs moeten registreren, niet ingrijpen. Wel was ik verbaasd over de veerkracht van het bijna-dode jong. Zelf heb ik jonge Buizerds in tijden van voedseltekorten er heel lang over zien doen om dood te gaan, maar eenmaal op zijn zij liggend heb ik zo'n jong nooit zien recupereren. In dit soort gevallen zijn wij voorstander van de 'derde weg', het laten creperen. Door Arjan weliswaar terzijde geschoven als 'niet kunnen', maar in werkelijkheid de enige oplossing. Het is een volkomen natuurlijke manier van selectie (sterker nog: de belangrijkste doorsoorzaak), en wie zijn wij dat we daarop moeten ingrijpen. Het oogt niet fijn, maar daar moet je maar tegen kunnen als je je bezig houdt met de bestudering van wild levende dieren.

Verder is het niet zo dat een door een Buizerd grootgebrachte Havik van vader en moeder Buizerd les krijgt in jagen. Nee, de ouders verminderen geleidelijk de prooiaanvoer (doen havikouders ook), waardoor het jong langzaam wordt gedwongen zelf op jacht te gaan. Tegen de tijd dat het jong de wijde wereld ingaat, meestal zo'n 5-7 weken na het uitvliegen, is de ingebakken manier van jagen al enigszins ontwikkeld. Zo niet, dan is het vlot gedaan met het jong. Niet voor niets is de sterfte in de eerste maanden na het uitvliegen zo hoog.